

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu: **K. Č.**, bývajúcí v Č., proti žalovaným:1/ **T. M.**, bývajúcí v T.T., v dovolacom konaní zastúpený JUDr. J. K., advokátom Advokátskej kancelárie so sídlom v T.T. a 2/ **M. M.**, bývajúca v T.T., **o zaplatenie 330 000,-- Kč s príslušenstvom**, ktorá vec sa viedla na Okresnom súde Trenčín pod sp. zn. 14 C 88/2002, o dovolaní žalovaného 1/ proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne z 5. novembra 2008 sp. zn. 5 Co 174/2008, takto

r o z h o d o l :

Rozsudok Krajského súdu v Trenčíne z 5. novembra 2008 sp. zn. 5 Co 174/2008 vo výrokoch, ktorými bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej a bolo rozhodnuté o trovách konania medzi žalobcom a žalovaným 1/ **z r u š u j e** a vec v rozsahu zrušenia mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Žalobou podanou na súde 25. januára 2002, zmenenou so súhlasom súdu, žalobca sa domáhal, aby súd uložil žalovaným 1/ a 2/ splnenie povinnosti zaplatiť mu 330 000,-- Kč so 17 %-ným úrokom z omeškania od 1. januára 2000 do zaplatenia. Ako rozhodujúce skutočnosti, z ktorých vyvodzoval povinnosť plniť, žalobca uviedol, že so žalovanými uzavrel ústnu zmluvu o pôžičke peňazí (v žalobe najprv uviedol, že im odovzdal sumu 330 000,-- Sk, neskôršie pri svojom výsluchu uviedol, že žalovaným v skutočnosti požičal 330 000,-- Kč), ktoré žalovaní mali vrátiť do konca decembra 1999. Splnenie povinnosti vrátiť pôžičku účastníci zabezpečili dňa 21. apríla 1999 uzavretím písomnej zmluvy o zriadení záložného práva na nehnuteľnosť žalovaných. Žalovaní ale svoju povinnosť vrátiť pôžičku dosiaľ nesplnili.

Žalovaní sa bránili tým, že od žalobcu si žiadne peniaze nepožičali. Peniaze v sume 300 000,-- Sk si žalovaný 1/ požičal od obchodnej spoločnosti A., s.r.o., ktorej pôžičku aj vrátil.

Okresný súd Trenčín (súd prvého stupňa) rozsudkom z 19. mája 2008 č.k. 14 C 88/2002-138 žalobu zamietol, žalovaným nepriznal náhradu trov konania. Na základe vykonaných dôkazov ustálil, že žalobca neunesol dôkazné bremeno, ktoré ho zaťažovalo pri jeho tvrdení o pôžičke 330 000,-- Kč poskytnutej žalovaným z jeho osobných prostriedkov. Na odôvodnenie svojich záverov uviedol, že svedok J. V., vypočutý dožiadaným súdom, síce potvrdil, že žalovaný 1/ akési peniaze v Č. mene prevzal od žalobcu v sídle firmy A. K. v Č. R., nevedel však uviesť, či požičané peniaze patrili obchodnej spoločnosti alebo žalobcovi a o akú čiastku išlo. Žalovaný 1/ preukázal potvrdením banky, že sumu 300 000,-- Sk vrátil dňa 22. mája 2000 „na to miesto, odkiaľ si požičal, a to do spol. A. s.r.o. Trenčín“. Na rozdiel od toho, žalobcovi sa nepodarilo preukázať, „že on ako fyzická osoba uzavrel so žalovanými 1/ a 2/ zmluvu o pôžičke“. Zmluvu o zriadení záložného práva súd prvého stupňa považoval za neplatnú, pretože zabezpečovala dlh, ktorý neexistoval. Pokiaľ ide o žalovanú 2/, súd mal za nepochybne zistené, že žalobca s ňou ani nebol v kontakte, vo vzťahu k tejto účastníčke navyše ustálil, že „v zásade platí, že zo zmluvy o pôžičke, aj keď ide o manželov, je zásadne zaviazaný ten, kto ju uzavrel, a žalovaná 2/ to nebola“.

Krajský súd v Trenčíne (odvolací súd), konajúci o odvolaní žalobcu, rozsudkom z 5. novembra 2008 sp. zn. 5 Co 174/2008 rozsudok súdu prvého stupňa v časti, ktorou žaloba bola proti žalovanej 2/ zamietnutá, potvrdil a v ostatnej časti vo veci samej ho zmenil tak, že žalovanému 1/ uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi 330 000,-- Kč so 17,6 %-ným úrokom z omeškania od 1. januára 2000 do zaplatenia a náhradu trov konania v sume 41 400,-- Sk. Žalovanej 2/ náhradu trov konania nepriznal. Odvolací súd dospel k záveru, že z vykonaného dokazovania vyplýva, že žalobca požičal žalovanému 1/ sumu 330 000,-- Kč, ktorú žalovaný 1/ prevzal osobne a zaviazal sa ju žalobcovi vrátiť do konca roku 1999. Uvedené mal odvolací súd preukázané výpoveďami žalobcu a svedka J. V. ako aj zmluvou o zriadení záložného práva z 21. apríla 1999. Podľa odvolacieho súdu obrana žalovaných nebola hodnoverná, keďže protirečila ostatným dôkazom (výpoveďami žalobcu, svedka V. a zmluve o zriadení záložného práva) a bola naostatok i vnútorne rozporná. Žalovaný 1/ nepreukázal, že pôžičku 330 000,-- Kč žalobcovi vrátil. Podľa odvolacieho súdu predmetné

závery ale neplatia vo vzťahu k žalovanej 2/, pretože žalobca nepreukázal, že by zmluvu o pôžičke dojednal i s touto žalovanou. Zo zmluvy o pôžičke bol preto zaviazaný iba žalovaný 1/ bez ohľadu na to, že pohľadávku z nej bolo možné uspokojiť i z majetku patriaceho do bezpodielového spoluvlastníctva žalovaných alebo že požičané peniaze sa stali ich bezpodielovým spoluvlastníctvom.

Proti rozsudku odvolacieho súdu podal žalovaný 1/ dovolanie. Navrhol odložiť vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia a zmeniť ho tak, že žaloba sa v celom rozsahu zamietne. Dovolanie odôvodnil dovolacím dôvodom podľa § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. tvrdiac, že odvolací súd nesprávne posúdil vec po právnej stránke. Podľa žalovaného 1/ vykonaním dokazovaním bolo preukázané, že peniaze si požičal od obchodnej spoločnosti a nie od žalobcu, a že išlo o sumu 330 000,-- Sk, „pričom išlo o istinu 300 000,-- Sk a 30 000,-- Sk mal predstavovať úrok“. Peniaze prevzal na Slovensku, vyplatila mu ich pokladnička firmy I., ktorú ale napriek jeho žiadosti súd nevypočul. Požičané peniaze firme preukázateľne vrátil dňa 22. mája 2000. Podľa žalovaného 1/ svedok V. vypovedal krivo a zmluva o zriadení záložného práva je neplatná, pretože „zabezpečuje niečo, čo sa neudialo a išlo o fňingovanú záložnú zmluvu“.

Žalobca sa k dovolaniu žalovaného 1/ nevyjadril.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), ktorý je riadne zastúpený (§ 241 ods. 1 O.s.p.), proti časti rozhodnutia, proti ktorej je dovolanie prípustné (§ 238 ods. 1 O.s.p.), po tom, ako uznesením z 20. apríla 2009 sp. zn. 5 Cdo 106/2009 odložil vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu (§ 243 O.s.p.), preskúmal vec v napadnutom rozsahu (§ 242 ods. 1 O.s.p.) bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že rozsudok odvolacieho súdu treba zrušiť.

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci a c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá

procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tiež tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Vzhľadom na zákonnú povinnosť skúmať, či napadnutý rozsudok nebol vydaný v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p. (§ 242 ods. 1 O.s.p.), zaoberal sa dovolací súd najprv otázkou, či konanie nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 O.s.p. O vadu tejto povahy ide vtedy, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ nepodal sa návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom a g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo súd bol nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Uvedené procesné vady neboli v dovolaní tvrdené a v dovolacom konaní ani nevyšli najavo.

Povinnosť dovolacieho súdu skúmať, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní zaťaženom procesnou vadou, nie je daná len vo vzťahu k procesným vadám v zmysle § 237 O.s.p., ale tiež vo vzťahu k procesným vadám inej závažnej povahy (tzv. iným vadám), pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Inou vadou konania (na ktorú musí dovolací súd prihliadnuť aj vtedy, ak nie je v dovolaní namietaná) je procesná vada, ktorá na rozdiel od väd taxatívne vymenovaných v § 237 O.s.p. nezakladá zmatečnosť rozhodnutia. Jej dôsledkom je vecná nesprávnosť, ktorej základom je porušenie procesných ustanovení upravujúcich postup súdu v občianskom súdnom konaní. So zreteľom na to dovolací súd skúmal, či v prejednávanej veci nedošlo k takejto procesnej vade (i keď žalovaný 1/ jej existenciu nenamietal). Dospel k záveru, že konanie odvolacieho súdu je takou (inou) vadou postihnuté.

Preskúvaná právna vec sa týka pôžičky peňazí, pri posudzovaní ktorej nastala medzi účastníkmi spornosť takmer vo všetkých jej zložkách; sporným bolo, či pôžičku žalovaným (resp. iba žalovanému 1/) poskytol žalobca alebo obchodná spoločnosť, a ak áno, ktorá z nich, koľko sa požičalo, v akej mene, či peniaze boli vrátené, a ak áno, komu, či účastníci uzavreli platnú dohodu o zriadení záložného práva atď. Vzhľadom na uvedené bolo úlohou súdu konajúceho v tejto veci riadne spoznať skutkový stav veci, zistenie ktorého

je ťažiskové štádium občianskeho súdneho konania vymedzené platnou procesnou úpravou konania a všeobecne platnými poznatkami o poznávaní a jeho formách vzťahujúcich sa na súd konajúci v občianskom súdnom konaní. Problematika skutkových zistení súdmi bola v predmetnej právnej veci o to osobitejšia, že tak súd prvého stupňa ako aj odvolací súd opierali svoje závery vo veľkej časti o dôkazy, ktoré boli vykonané dožiadaným súdom.

Z odôvodnenia rozhodnutia súdu prvého stupňa vyplýva, že súd, vychádzajúc z výsledkov pred ním vykonaného dokazovania (výsluchom žalovaných) a dokazovania vykonaného dožiadaným súdom (výsluchom žalobcu a svedka J. V.), založil svoje rozhodnutie na zisteniach skutkovej povahy a na základe vykonaných dôkazov dospel k záveru, že žalobca neunesol dôkazné bremeno ohľadne svojich tvrdení o tom, že pôžičku poskytol obidvom žalovaným, a to z vlastných prostriedkov, v žalovanej sume a mene a o spôsobe a mieste odovzdania peňazí.

Odvolací súd, ako to vyplýva z odôvodnenia jeho rozhodnutia, dospel k odlišným (opačným) skutkovým zisteniam než súd prvého stupňa (zistenia o tom, kto žalovaným, resp. ktorému z nich, poskytol pôžičku peňazí, v akej sume a mene a či došlo k vráteniu pôžičky, sú bezpochyby zistenia skutkovej povahy). Podľa odvolacieho súdu bolo preukázané, že žalobca požičal žalovanému 1/ sumu 330 000,-- Kč, ktorú žalovaný 1/ prevzal osobne. Uvedené mal preukázané výpoveďami žalobcu a svedka J. V., urobenými pred dožiadaným súdom, výpoveďami žalovaných urobených 14. novembra 2005 pred súdom prvého stupňa a zmluvou o zriadení záložného práva, ktoré dôkazy „opakoval“ ich oboznámením na pojednávaní nariadenom na prejednanie veci. Odvolací súd na takto zistený (odlišný) skutkový rámec potom, ako si ujasnil, že podľa ustanovení o bezpodielovom spoluvlastníctve manželov je zo zmluvy o pôžičke zaviazaný iba žalovaný 1/, aplikoval na danú vec hmotnoprávne ustanovenie Občianskeho zákonníka o pôžičke. Z odôvodnenia jeho rozhodnutia vyplýva, že mal za to, že „opakovaním“ dôkazov vykonaným dožiadaným súdom, resp. súdom prvého stupňa učinil zadosť požiadavke ustanovenia § 213 ods. 3 O.s.p. Podľa názoru dovolacieho súdu si ale odvolací súd predmetné ustanovenie nevyložil správne.

Odvolací súd je viazaný skutkovým stavom, tak ako ho zistil súd prvého stupňa s výnimkami ustanovenými v odsekoch 2 až 7 (§ 213 ods. 1 O.s.p.).

Ak má odvolací súd za to, že súd prvého stupňa dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, dokazovanie v potrebnom rozsahu opakuje sám (§ 213 ods. 3 O.s.p.).

Citované ustanovenie umožňuje odvolaciemu súdu, aby na základe opakovaného dokazovania dospel k vlastnému zisteniu skutkového stavu, ktoré môže byť odlišné od skutkového zistenia, ktoré urobil súd prvého stupňa. Ak sa však odvolací súd chce odchýliť od skutkových zistení súdu prvého stupňa, musí dokazovanie sám opakovať a zadovážiť si tak rovnocenný podklad pre odlišné hodnotenie v zmysle § 132 O.s.p.; je neprípustné, aby odvolací súd ku svojim odlišným skutkovým zisteniam, vedúcim k odlišnému právnemu záveru, dospel bez vykonania riadneho dokazovania.

Obligátnou požiadavkou spravodlivého procesu a samozrejším dôsledkom zásady priamosti a ústnosti, v ktorej spočíva základ správneho hodnotenia dôkazov, je aby odvolací súd, ak má pochybnosti o správnosti skutkových zistení súdu prvého stupňa, vyvodil svoje iné závery spravidla z rovnocenných podkladov, t.j. v zásade z tých istých dôkazov alebo dôkazov rovnakej kvality a váhy, ako to urobil súd prvého stupňa. Zásada priamosti a ústnosti má pre odvolacie konanie rovnaký význam a následky, ako pre súd prvého stupňa. Je tomu tak predovšetkým preto, že pri hodnotení dôkazov spolupôsobia popri vecnom obsahu výpovedí aj ďalšie skutočnosti, ktoré - hoci nie sú bez vplyvu na posúdenie vierohodnosti výpovedí - nemôžu byť vždy vyjadrené (zachytené) v zápisnici o pojednávaní. V odvolacom konaní je ale dôležitá aj iná stránka priamosti. Táto zásada totiž je dôležitá nielen pre zisťovanie skutkového základu rozhodnutia, ale aj pre odchýlenie sa od skutkových zistení súdu prvého stupňa. Pri opakovaní a doplnení dokazovania je teda zásada priamosti oproti súdu prvého stupňa ešte sprísnená.

Postup odvolacieho súdu pri prejednaní odvolania žalobcu proti rozsudku súdu prvého stupňa nezodpovedal uvedeným požiadavkám riadneho procesu. Zdroj, z ktorého vychádzal odvolací súd pri ustálení skutkového stavu veci bol rovnocenný zdroju, ktoré použil súd prvého stupňa, len zdanlivo. V konaní odvolacieho súdu nešlo síce o porušenie formálneho predpisu upravujúceho spôsob konania, ale o porušenie zásady priamosti a bezprostrednosti.

Odvolací súd len na základe „opakovania“ dokazovania oboznámením zápisníc spísaných pred dožiadanými súdmi o vylúčení žalobcu a svedka J. V. a pred súdom prvého

stupňa o výsluchu žalovaných nemohol získať rovnocenný podklad pre iné hodnotenie skutkového stavu. Toto pochybenie odvolacieho súdu rezonuje pri záveroch vyvođených z výpovedí žalovaných o to viac, že odvolací súd, na rozdiel od súdu prvého stupňa, ich hodnotil ako nevierohodné a odporujúce ostatným výsledkom dokazovania a v súvislosti s okolnosťami uzavretia zmluvy o záložnom práve aj ako vnútorne rozporné, len na základe „stručného prečítania“ ich výpovedí urobených pred súdom prvého stupňa.

Za opakovanie dokazovania (vo vyššie označenom skutkovom rámci, ktorý bol na súde prvého stupňa zisťovaný v širšom rozsahu aj výpoveďami žalovaných urobenými priamo pred týmto súdom) nemožno považovať oboznámenie výpovedí žalobcu a svedka J. V. urobených pred dožiadaným súdom a výpovedí žalovaných urobených pred súdom prvého stupňa na odvolacom pojednávaní.

Ak odvolací súd inak hodnotí dôkazy vykonané výpoveďami účastníkov a svedkov urobenými pred súdom prvého stupňa alebo dožiadaným súdom len na základe oboznámenia sa so zápisnicami o ich výpovediach bez toho, že by sám účastníkov a svedkov vypočul, zatiaľ čo svoje konanie vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že odvolací súd si v prejednávanej veci nezadovážil rovnocenný podklad pre odlišné hodnotenie dôkazov v zmysle § 132 O.s.p., a preto sú jeho skutkové a na ne nadväzujúce právne závery zatiaľ predčasné; dovolaciemu súdu tak neprislúcha v súčasnom štádiu konania oprávnenie posudzovať správnosť týchto záverov odvolacieho súdu.

Keďže odvolací súd zmenil rozsudok súdu prvého stupňa podľa § 220 ods. 2 O.s.p. bez vykonania riadneho dokazovania, pričom vychádzal z iného skutkového stavu než súd prvého stupňa, a jeho skutkové závery boli urobené v rozpore s ustanoveniami § 120, 132, 211 a 213 O.s.p., konanie pred odvolacím súdom je postihnuté vadou (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.). Jej následkom je zrušenie rozsudku odvolacieho súdu a vrátenie veci dovolaciemu súdu na ďalšie konanie (§ 243 ods. 1 a 2 O.s.p.).

So zreteľom na to, že v konaní došlo k tzv. inej procesnej vade majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, zrušil Najvyšší súd Slovenskej R. svojím uznesením

(§ 243b ods. 4 O.s.p.) dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 21. apríla 2010

JUDr. Ladislav G ó r á s z , v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Bc. Daniela Pekajová